

Leven en werk van Rudolf Steiner

Rudolf Steiner (1861-1925) werd geboren in Kraljevec (toen Hongarije, nu Kroatië) als zoon van Oostenrijkse ouders.

Hij had vooral belangstelling voor het niet-materiële: de “geestelijke wereld” die niet kan worden waargenomen met behulp van onze gewone zintuigen, maar die door iedereen kan worden ervaren als “wat ons overstijgt”. In zijn boek ‘Hoe verkrijgt men inzicht in hogere werelden?’ heeft Steiner beschreven hoe men meer systematisch toch kan (“innerlijk” = esoterisch) waarnemen in deze “wereld”. Alhoewel dergelijke waarnemingen herhaalbaar zijn en door individuele mensen bij zichzelf geverifieerd kunnen worden, heeft de klassieke wetenschap het moeilijk met de aldus door Steiner ontwikkelde geesteswetenschap, die hij de naam “antroposofie” gaf: het leren kennen (Gr.: *sophos*) van de “hele” werkelijkheid van de mens (Gr.: *anthropos*) achter de “buitenkant” die de wetenschap (slechts) bestudeert. De daaruit volgende inzichten en uitspraken zijn dan ook soms omstreden en soms ook te kaderen in hun tijd. De nadruk ligt steeds op eigen onderzoek, individuele waarnemingen en fenomenologie eerder dan op abstracte theorieën en boekenwijsheid, getuige zijn cruciale uitspraak:

“Ik verzoek u, om niets van wat ik ooit gezegd heb of nog zal zeggen op autoriteit en geloof aan te nemen.”

Inmiddels wordt het werk van Rudolf Steiner door velen wereldwijd waardevol gevonden en heeft het geleid tot een antroposofische beweging met tal van praktische werkgebieden. Het meest bekend zijn de steinerscholen (in Nederland: vrije-scholen, in het Engels: Waldorf schools), de antroposofische geneeskunde en de biologisch-dynamische landbouw. Ook de Triodos Bank, de farmaceutische concerns Weleda en Wala, het kerkgenootschap De Christengemeenschap, het keurmerk Demeter (voor de biologisch-dynamische landbouw) steunen op het gedachtengoed van Rudolf Steiner. Vandaag vinden we wereldwijd duizenden antroposofische initiatieven: scholen, banken, apotheken, zorginstellingen, boerderijen, therapeutica, en dergelijke.

In het leven en werk van Rudolf Steiner kunnen drie fasen worden onderscheiden.

1. Uitwerking van zijn inzichten rond het “kennen” van de wereld om ons heen (zowel zintuiglijk waarneembaar als “bovenzintuiglijk”), met ondermeer kritiek op de filosofie van Kant en veralgemening van het fenomenologisch werk van Goethe. In deze fase situeren zich ook zijn bezig zijn met theosofie en de oprichting in Duitsland van de “Anthroposophische Gesellschaft”.
2. Kunstzinnige activiteiten samen met (zijn latere echtgenote) Marie von Sivers, in eerste instantie voordracht en toneelkunst, later ook een nieuwe bewegingskunst (“eurythmie”). Steiner schreef enkele “mysteriedrama’s”. Als passende omkadering voor de opvoering ervan ontstond in het Zwitserse Dornach (nabij Basel) het zogenoemde “Goetheanum”: een door Steiner ontworpen bouwwerk met twee elkaar snijdende koepels (1913), dat tevens een vrije hogeschool voor geesteswetenschap herbergt (waar kunsten en wetenschappen verenigd zijn).
3. ‘Dochterbewegingen’ van de antroposofie (zie hoger). Onmiddellijk na de eerste wereldoorlog (1918) riep Steiner het Duitse volk op tot een samenwerking zonder wederzijdse bevoogding van de drie autonome maatschappelijke gebieden, namelijk die van de cultuur (onderwijs, kunst, wetenschap, religie), het rechtsleven (overheid) en de economie, de zogenoemde “sociale driegeleding”. Alhoewel dit idee weinig weerklank vond, is er een belangrijke beweging uit voortgekomen, namelijk de vrije- of Waldorfscholen die in principe vrij zijn van overheidsbemoediging (geen opgelegde leerplannen, maar vrije schepping van liefdevolle pedagogen), oorspronkelijk voor kinderen van fabrieksarbeiders.

Rudolf Steiner in 1905

Het eerste [Goetheanum](#) (ontworpen door Steiner)